

УДК 636.32/38.082.12

DOI <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2019.110-2.11>

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОДУКТИВНОСТІ ПОГОЛІВ'Я ОКРЕМОГО ГОСПОДАРСТВА

Кохась О.М. – студент VI курсу

біолого-технологічного факультету,

Херсонський державний аграрний університет

Бондарь В.Л. – студент VI курсу

біолого-технологічного факультету,

Херсонський державний аграрний університет

Асканійська тонкорунна порода овець традиційна для Півдня України, а таврійський тип є поєднанням найкращих продуктивних якостей материнської, асканійської, та батьківської – австралійської меринос порід. Селекційно-племінна робота з окремими породами свівських тварин спрямована на зміну властивостей популяцій у бажаному напрямі, добір тварин відбувається на підставі їх оцінки за фенотипом. Продуктивні ознаки тварин є кількісними полігенними ознаками, які формуються внаслідок взаємодії «генотип x середовище», на практиці тварин оцінюють та відбирають за фенотипом. Віці таврійського типу асканійської тонкорунної породи мають особливості в темпах росту та формуванні продуктивних ознак. За досягнення 15 місяців молодяк має живу масу на рівні 65% від маси дорослих тварин, що підтверджує добрий розвиток. У межах таврійського типу існує 7 лінійних груп, кожна з яких (за винятком 100) походить від видатних австралійських плідників. Кожна лінія має власні генетичні особливості. За показниками вовнової продуктивності породний тип є консолідованим, вовна не коротше 8,5 см, з добро вираженою звивистістю, густа та вкрита жиропотом світлого або білого кольору, вирівняна в руні. Найвищу живу масу баранів визначено в лінійній групі № 1 (барани – 115 кг), віцEMATOK у лінії № 7 – 67 кг), а за продуктивністю вовни – лінійні групи № 4 (настриг вовни баранів – 11 кг) та № 3 і № 7 (настриг вовни віцEMATOK – 6,3 кг). Найбільш розвинуті віцEMATOK в лінійних групах № 7 та № 3, у групах № 4 та № 5 – із високою вовною продуктивністю. За продуктивними ознаками та розмірами тварин найбільш наближена до батьківської породи австралійського мериносу лінійна група № 6. Загалом лінійні групи № 1 та № 7 можна використовувати як батьківські та материнські форми для отримання молодяку з високою живою масою.

Ключеві слова: вівчарство, порода, тип, вік, стандарт породи, жива маса, настриг вовни.

Kokhas O.M., Bondar V.L. Characteristics of livestock performance of individual farms

The Askanian fine-breed sheep is a traditional breed of southern Ukraine, and the Tavrian type is a combination of the best productive qualities of maternal – Askanian and paternal 0 Australian merino breeds. Breeding and breeding work with individual breeds of domestic animals is aimed at changing the properties of populations in the desired direction; the selection of animals is based on their evaluation by phenotype. Productive animal traits are quantitative polygenic traits that result from the interaction of genotype x environment, and in practice animals are evaluated and selected by phenotype. Tavrian sheep of the Askanian fine-breed breed have peculiarities in growth rates and formation of productive traits. At the age of 15 months the young has a live weight of 65% of the mass of adult animals, which confirms the good development. Within the Tavrian type there are 7 linear groups, each (except 100) descended from prominent Australian sires. Each line has its own genetic characteristics. In terms of wool productivity, the breed type is consolidated, the wool is not less than 8.5 cm in length with a well-pronounced tortuosity, thick and covered with wool grease light or white, aligned in the fleece. The highest live weight of rams was determined in linear group No 1 (rams – 115 kg), ewes in line No 7 – 67 kg, and by wool productivity linear group No 4 (wool clip of rams – 11 kg) and No 3 and No 7 (wool clip of ewes 6.3kg). The most developed ewes in Line Group No 7 and No 3, with high wool productivity line No 4 and No 5. By productive characteristics and animal sizes, Line No 6 is the closest to the Australian merino breed. In general, linear groups 1 and No 7 can be used as parental and maternal forms when producing high birth weight young animals.

Key words: sheep breeding, breed, type, age, breed standard, live weight, wool clip

Постановка проблеми. Під час удосконалення тонкорунних овець вітчизняних порід у другій половині ХХ ст. у селекційній роботі широко використовували баранів австралійської селекції та їхніх нащадків, що зумовлювалось їхніми генетичними особливостями [1–3]. В.М. Іовенко [3; 4] зазначає, що австралійські мерини, на відмінну від асканійської тонкорунної породи, характеризуються іншим профілем генних частот обох поліморфних систем.

В.П. Коваленко [5; 6] вказував на те, що в селекційно-племінній роботі з окремими породами свійських тварин, що спрямована на зміну властивостей популяцій у бажаному напрямі, добір тварин відбувається на підставі їх оцінки за фенотипом. Однак на основі оцінки за фенотипом не завжди можна визначити генетично кращих тварин, тому що кількісні ознаки тварин проявляють мінливість і формуються поступово, унаслідок сукупної дії генотипу й умов середовища. Тому постає питання оцінки кількісних ознак таврійського типу асканійської тонкорунної породи різних ліній, що походять від баранів-плідників асканійського мериносу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Після народження, у постембріональний період розвитку, ріст і розвиток організму та його майбутня продуктивність будуть формуватися внаслідок взаємодії «генотип x середовище». Вплив генотипу на ріст і розвиток тварин у таврійському типі асканійської тонкорунної породи залежить від частки спадковості за австралійським мериносом [7; 8; 9].

І.О. Ряполова [10] зазначає, що у ярок із широкотілими формами від 3- до 8-місячного віку відносна швидкість росту становить 64,05%, з вузкотілими – 60,95%, а від 8- до 15-місячного віку – відповідно 28,86 та 24,08%. Від широкотілих ярок отримано фізичний настриг вовни – 5,75 кг, у перерахунку на мите волокно – 3,38, від вузкотілих – відповідно 5,38 та 3,03 кг, вихід митого волокна – 58,71 і 57,32%.

Науковці ІТСП «Асканія-Нова» вважають, що зовнішній вигляд тварини, її екстер'єр і тип конституції має безпосередній зв'язок із настригом вовни овець. Особливості вовнового покриву племінного поголів'я таврійського типу викликають занепокоєння деяких дослідників [11; 12], які зазначають, що за групою ремонтних баранів племзаводу «Асканія-Нова» зафіксоване збільшення діаметра вовни із 22,37 до 23,05 мкм. Досить чітко встановлена тенденція до огрубіння вовни баранів. Так, кількість тварин із вовною якістю 58 збільшилась із 4,5 до 12 і 16,3%. У групі ярок середній діаметр вовни збільшився з 19,57 до 20,51 мкм, або на 4,8%. Кількість ярок із вовною якості 80 і 70 зменшилась у 2,3 та 1,4 рази, а якості 60 збільшилась в 1,8 рази.

Тому оцінка продуктивних ознак тварин аналогічного походження в умовах окремих підприємств дозволяє визначити особливості генотипу.

Постановка завдання. Державне підприємство дослідне господарство «Асканійське» Каховського району Херсонської області є племінним із розведення таврійського типу асканійської тонкорунної породи. На підприємстві утримують 600 маток племінного поголів'я, молодняк та плідників і ремонтних баранів.

На підприємстві дотримуються вимог щодо індивідуального обліку продуктивності овець, ведеться племінний облік продуктивності, щорічно відбувається бонітування та комплексна оцінка дорослого поголів'я. Саме на підставі даних племінного обліку, стандарту породи, про походження, структуру породи й виконана наша робота з оцінки лінійних особливостей поголів'я господарства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Жива маса молодняку незалежно від статті становила понад 65% від показників повновікових представників лінійної групи № 1 (табл. 1). Розвиток овець відповідав стандартам породи та типу, тварини мали відповідний рівень вовнової продуктивності: за настригом немитої вовни – на рівні 7,5 та 4,4 кг для молодняку відповідної статті. З віком рівень вовнової продуктивності зростає. Максимальних значень показники вовнової продуктивності досягають у 3–4-річному віці.

Продуктивні ознаки лінійної групи № 2 за живою масою дещо поступаються лінійній групі № 1, і барани, і вівцематки. За зовнішнім виглядом ці вівці мають менший розмір, але характеризуються відмінними якість руна. Настриг ремонтних баранців – 7,5 кг, а дорослих самців – 9,5 кг, що перевищує показники вівцематок на 45%. Із довжиною вовни не менше 12,5 см у баранців та 9 см у вівцематок. Добре розвинутий статевий диморфізм також є характерною ознакою цієї лінійної групи. Практично всі вівці характеризуються світлими відтінками жиропоту, білою звивистою та вирівняною в руні вовною, довжина якої для вівцематок становить майже 9 см, а для баранів не менш як 12 см.

Характерною відмінністю лінійної групи № 3 є висока жива маса, що незалежно від віку перевищує показники представників лінійних груп № 1 та № 2. Розвиток овець відповідає стандартам породи, забезпечує відповідний рівень вовнової продуктивності: за настригом немитої вовни – на рівні 7,5 та 4,6 кг для молодняку відповідної статті. За довжиною вовни також відповідає характеристиці породного типу, у баранців – 15 см і більше, у ярка і вівцематок – 8 см. З віком рівень вовнової продуктивності зростає незалежно від статті. Загалом показники настригу вовни не є видатними для таврійського типу, але відповідають стандарту.

Довжина вовни, як і всі інші характеристики руна: якість, колір жиропоту, вирівняність та звивистість вовни, її тонина, відповідали вимогам стандарту. Однак серед поголів'я підприємства цієї лінійної групи є значна частка овець із кремевим жиропотом.

Лінійна група № 4, жива маса молодняку, не перевищує показники представників лінійних груп № 1 та № 2. Розвиток овець забезпечує відповідний рівень вовнової продуктивності: за настригом немитої вовни – на рівні 8,3 та 5,1 кг для молодняку відповідної статті. З віком рівень вовнової продуктивності зростає незалежно від статті на 15% та більше. За доваження вовни від 12 см за баранами та 8,3 см за матками. Загалом показники настригу вовни не є видатними для таврійського типу, але відповідають стандарту.

Характеристики руна: довжина вовни, якість, колір жиропоту, вирівняність та звивистість вовни, її тонина відповідали вимогам стандарту. Однак серед поголів'я підприємства цієї лінійної групи є частка овець із кремевим жиропотом. Частина вівцематок має менш довгу вовну, що є можливими напрямками майбутньої селекційної роботи.

Продуктивні ознаки лінійної групи № 5 менші за розмірами, але цінні за рівнем вовнової продуктивності. За зовнішнім виглядом ці вівці не відрізняються від типових представників свого породного типу. Настриг ремонтних баранців – 8,1 кг, а дорослих самців – 10,7 кг, що перевищує показники вівцематок на 40%. Добре розвинута складчастість шкіри, наявність не менше двох складок на шії, також є характерною ознакою цієї лінійної групи. Практично всі вівці характеризуються світлими відтінками жиропоту, білою звивистою та вирівняною в руні вовною, довжина якою для вівцематок становить майже 9 см, а для баранів не менш як 12 см.

Таблиця 1

Показники продуктивності овець

Лінійна та технологічна група	Показники продуктивності					
	жива маса, кг		настриг вовни, кг		довжина вовни, см	
	15 міс.	2 роки і більше	15 міс.	2 роки і більше	15 міс.	2 роки і більше
Лінійна група № 1 (лінії 7,67 і 7,9)						
Барани-плідники	78,3 ± 9,61	115,7 ± 1,19	7,5 ± 0,06	9,9 ± 1,98	15,0 ± 0,00	13,7 ± 1,53
Вівцематки	53,2 ± 0,85	62,3 ± 1,02	4,4 ± 0,12	5,6 ± 0,20	10,2 ± 0,03	9,8 ± 0,74
Лінійна група № 2 (лінії 8,31 і 1370)						
Барани-плідники	77 ± 11,64	110,2 ± 1,12	8,1 ± 0,53	10,9 ± 1,92	16,5 ± 1	12,7 ± 0,50
Вівцематки	50,4 ± 0,47	55,3 ± 0,92	4,8 ± 0,22	5,9 ± 0,31	10,9 ± 0,05	8,8 ± 0,67
Лінійна група № 3 (лінії 5)						
Барани-плідники	76,3 ± 11,67	109,7 ± 1,45	7,5 ± 0,56	9,3 ± 1,27	16 ± 1,52	15 ± 1,41
Вівцематки	55,2 ± 0,44	64,1 ± 1,11	4,6 ± 0,08	6,3 ± 0,16	8,2 ± 0,13	9,6 ± 0,17
Лінійна група № 4 (лінія 374)						
Барани-плідники	76,2 ± 4,33	110,6 ± 9,49	8,3 ± 1,04	10,8 ± 1,22	15,9 ± 1,75	13,5 ± 1,95
Вівцематки	54,5 ± 0,76	63,3 ± 1,42	5,1 ± 0,18	5,9 ± 0,26	10,9 ± 0,11	8,6 ± 0,17
Лінійна група № 5 (лінія 7,1)						
Барани-плідники	79,8 ± 1,27	96,2 ± 2,64	8,1 ± 1,19	10,7 ± 2,43	16,6 ± 1,09	14,8 ± 1,48
Вівцематки	48,8 ± 0,57	51,2 ± 0,52	4,8 ± 0,26	6,0 ± 0,01	9,9 ± 0,15	10,2 ± 0,37
Лінійна група № 6 (лінія 1369)						
Барани-плідники	87 ± 6,63	90,5 ± 9,14	8,2 ± 0,88	9,5 ± 0,73	14,7 ± 2,87	15,7 ± 1,50
Вівцематки	46,7 ± 0,36	57,8 ± 0,92	4,7 ± 0,21	5,7 ± 0,36	10,3 ± 0,12	9,2 ± 0,14
Лінійна група № 7 (лінія 100)						
Барани-плідники	73 ± 8,25	118,6 ± 11,07	8 ± 1	10,4 ± 1,63	14,9 ± 1,85	13,5 ± 2,07
Вівцематки	58,1 ± 0,66	67,2 ± 1,11	4,6 ± 0,09	6,4 ± 0,31	13,4 ± 0,08	10,8 ± 0,71

Вівці лінійної групи № 6 уважаються більш наближеними до породи австралійський меринос за ознакою живої маси. Менші розміри тварин зумовлюють і дещо нижчі показники вовнової продуктивності. Варто зазначити, що настриг вовни баранців є аналогічним показникам більших за розміром представників інших лінійних груп.

Характеристики руна: довжина вовни, якість, колір жиропоту, вирівняність та звивистість вовни, її тонина відповідали вимогам стандарту. Підвищення живої маси представників даної лінійної групи і є основним завданням селекційної роботи, що триває

Лінійна група № 7 складається з типових представників асканійської тонкорунної породи, походить із підприємства «Червоний чабан». Загальний розвиток овець усіх вікових категорій відповідає стандартам породи, забезпечує високий рівень вовнової продуктивності: за настригом немітої вовни – на рівні 8 та 4,6 кг для молодняка відповідної статі. З віком рівень вовнової продуктивності зростає, разом із живою масою. Максимальних значень показники вовнової продуктивності досягають у 3–4-річному віці. Рівень основних продуктивних ознак представників різних генотипів цілком відображає лінійні особливості овець підприємства та підтверджує наявність різних напрямів селекційної роботи з окремими лініями таврійського типу асканійської тонкорунної породи.

Висновки і пропозиції. Отже, в умовах вказаних підприємств вівці різних генотипів зберігають внутрішньолінійну структуру порідного типу та реалізують свої генетичні особливості. Найвищу живу масу баранів визначено в лінійній групі № 1, а вовну продуктивність – у лінійних групах № 4 та № 6. Найбільш розвинуті вівцематки в лінійних групах № 7 та № 3, із високою вовною продуктивністю – у лінійних групах № 4 та № 5. Найбільш вдале поєднання основних ознак продуктивності в лініях № 2 та № 4, а за вівцематками – у лініях № 6 та № 7.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Нежлукченко Т.І. Динаміка мінливості господарсько корисних ознак тонкорунних овець у процесі селекції. *Науковий вісник Львівської державної академії ветеринарної медицини ім. С.З. Гжицького*. 1999. Вип. 3. Ч. 2. С. 182–185.
2. Польская П.І., Калащук Г.П., Шаламай Л.П. Селекція і продуктивність асканійських м'ясо-вовнових порід. *Вівчарство* : міжвідомчий тематичний науковий збірник. 1993. № 27. С. 18–24.
3. Вівчарство України / В.М. Іовенко та ін. Київ : Аграрна наука, 2006. 614 с.
4. Іовенко В.М. Метод програмованого добору батьківських пар овець на основі генетико-молекулярних маркерів. URL: <http://itsrascania.ho.ua/rozrimunoukr.html>.
5. Генетика сільськогосподарських тварин / В.П. Коваленко та ін. Київ : Урожай, 1996. 432 с.
6. Біометричний аналіз мінливості ознак сільськогосподарських тварин і птиці : навчальний посібник / В.П. Коваленко та ін. Херсон : Олді-Плюс, 2010. 226 с.
7. Нежлукченко Т.І., Папакіна Н.С. Лінійне походження, тонина вовни, гістологія шкіри баранців таврійського типу в умовах традиційної технології виробництва вовни. *Вівчарство* : міжвідомчий тематичний науковий збірник. 2005. Вип. 31–32. С. 110–113.
8. Технологія виробництва продукції тваринництва / О.Т. Бусенко та ін. Київ : Аграрна освіта, 2001. С. 300–308.

9. Папакіна Н.С., Ярошенко Н.В. Залежність будови тіла ремонтних баранців таврійського типу асканійської тонкорунної породи від їх походження. *Аграрний вісник Причорномор'я* : збірник наукових праць. Вип. 32. Одеса, 2006. С. 56–58.
 10. Ряполова І.О. Використання інтер'єрних тестів для оцінки та відбору овець за вовноюю і м'ясною продуктивністю : дис. ... канд. с.-г. наук: 06.02.01. Херсон, 2004. 18 с.
 11. Туринский В.М., Даниленко Г.К., Игнатов Г.Л. Совершенствование асканійской тонкорунной породы овец. *Зоотехния*. 2001. № 3. С. 8–10.
 12. Антонєць О.Г. Характеристика вовни овець племзаводів «Асканія-Нова», «Атманай» і «Червоний чабан». *Вівчарство* : міжвідомчий тематичний науковий збірник. 2006. Вип. 33. С. 3–9.
-